

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN GROND IN NEDERLAND OVER 1990 (OOGST 1990/91)

Juli 1992

REFERAAT

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN GROND IN NEDERLAND OVER 1990 (OOGST 1990/91)

Boers, A.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO), 1992

Periodieke Rapportage 19-90

ISSN 0921-416X

29 p., 7 tab., 15 bijl.

Deze publikatie geeft informatie over de rentabiliteit, het inkomen, het financieringsgedrag en de vermogenspositie. De bedrijven hadden gemiddeld een verlies van f 9.200,- dat is 2% van de kosten (in 1989 -10% van de kosten).

Het totaal gezinsinkomen bedroeg f 113.900,- per ondernemer (in 1989 f 82.900,-). Na aftrek van het saldo van de persoonlijke belastingen en de premieheffing bleef er f 100.800,- over als besteedbaar inkomen voor gezin en bedrijf. De besparing bedroeg f 51.300,- per ondernemer.

Per bedrijf kwam f 114.100,- aan eigen middelen ter beschikking. Het vreemd vermogen nam toe met f 79.900,- zodat totaal f 194.000,- aan middelen ter beschikking kwam. Op leningen o/g werd f 25.700,- afgelost en de bruto-investeringen bedroegen f 74.200,-.

In het rapport zijn de bedrijven gegroepeerd naar grondsoort.

Rentabiliteit/Inkomen/Financiering/Opengrondsgroenteteelt/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

INHOUD

Blz.

1.	OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	
1.1	Doel	5
1.2	De steekproef	5
1.3	Uitgangspunten voor het onderzoek	6
1.4	Omzetbelasting	7
1.5	Leeswijzer	7
2.	KERNCIJFERS OVER DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1988 TOT EN MET 1990	
	Tabellen	
2.1	Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1988 tot en met 1990	8
2.2	De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1988 tot en met 1990	8
2.3	Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha tuinbouw	9
3.	DE BEDRIJFSRESULTATEN, INKOMEN, BESTEDING EN FINANCIERING IN 1988 TOT EN MET 1990	
	Tabellen	
3.1	De bedrijfsresultaten per bedrijf	10
3.2	Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	10
3.3	Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf	11
3.4	Balansen per 31 december per bedrijf	11

BIJLAGEN

1.	Grondgebruik over 1990	14
2.	Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1990	15
3.	Bedrijfsresultaten over 1990	16
4.	Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in procenten van de kosten	17
5.	Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1990	18
6.	Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer	19

INHOUD (1e vervolg)

	Bln.
7. Spreiding van de besparing	20
8. Herkomst van de middelen	21
9. Besteding van de middelen	22
10. Spreiding van de bruto-investeringen	23
11. Balans per 31 december 1990	24
12. Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december en de vermogensvergelijking	25
13. Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen per 31 december 1990	26
14. Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldin- ventaris minus vreemd vermogen op korte termijn per 31 december 1990	27
15. Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	28

1. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK

1.1 Doel

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in acht takken van tuinbouw, te weten:

1. groenteteelt onder glas;
2. snijbloemen onder glas;
3. pot- en perkplantenteelt onder glas;
4. champignonenteelt;
5. fruitteelt;
6. groenteteelt in de open grond;
7. bloembollenteelt;
8. boomkwekerij.

Van de onder 1 t/m 7 genoemde takken van tuinbouw worden ramingen van de rentabiliteit gemaakt die in de laatste maanden van het respectievelijke boekjaar of oogstjaar worden gepubliceerd. Deze ramingen worden gevolgd door "voorlopige cijfers" van de rentabiliteit die worden opgenomen in het: "Landbouw-Economisch Bericht". De cijfers in dit rapport hebben een definitief karakter. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

1.2 De steekproef

De cijfers over de rentabiliteit en de financiering zijn gebaseerd op boekhoudingen die door het LEI zijn samengesteld van steekproefbedrijven.

De steekproeven ten behoeve van dit onderzoek worden regelmatig vernieuwd en tussentijds bijgesteld. De steekproef van de groenteteelt in de open grond in Nederland dateert van 1985 en is met behulp van de gegevens van de Landbouwtelling 1989 bijgesteld.

De populatie, waaruit de steekproef is samengesteld heeft betrekking op bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;
- b. met een bedrijfsomvang van 16 nge en meer 1);

1) De omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf kan worden uitgedrukt in nge (Nederlandse Grootte Eenheid). 1 nge is gelijk aan 1.000 bss. Onder bruto-standaard-saldi (bss) wordt verstaan de normatieve opbrengsten van een produkt minus de direct variabele kosten.

- c. waarvan 66 2/3% en meer van nge betrekking heeft op de groenteteelt in de opengrond.

Aan deze criteria voldeden - volgens Landbouwtelling 1990 - 1.457 bedrijven.

Om de verhouding tussen het aantal steekproefbedrijven en de betrouwbaarheid van de uitkomsten te begunstigen zijn de bedrijven van de populatie - dat is het totaal van de bedrijven waarvoor de steekproef representatief is - bemonsterd met verschillende steekproefpercentages 1).

- a. 3,1% voor bedrijven met 16- 50 nge;
- b. 6,5% voor bedrijven met 50-100 nge;
- c. 8,2% voor bedrijven met 100 nge en meer.

In het boekjaar 1990 konden 42 bedrijven in het onderzoek worden betrokken. Deze steekproefbedrijven vertegenwoordigen een populatie van 994 bedrijven met een oppervlakte aan opengrondsgroente van 7385 ha. De landelijke oppervlakte met opengrondsgroente 2) bedroeg in 1990 42279 ha. Doordat op veel bedrijven met groenteteelt in de opengrond ook andere takken van bedrijf voorkomen (o.a. landbouw en/of veeteelt), wordt met deze steekproef slechts 17% van de landelijke oppervlakte opengrondsgroente gerepresenteerd.

1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek

Voor alle bedrijven is een bedrijfseconomische boekhouding samengesteld. Dit betekent dat:

- de arbeid van de ondernemers en de gezinsleden is gewaardeerd op CAO-basis inclusief het werkgeversaandeel in de sociale lasten.
De gecalculeerde arbeidskosten bedroegen per uur voor ondernemers f 32,70, voor mannelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder, afhankelijk van functiejaren f 27,90 - f 30,80, voor vrouwelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder f 20,90, voor jeugdigen een evenredig lager bedrag;
- over het geïnvesteerde vermogen een rente is gecalculeerd van 8,5% met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten en de normale behoefte aan vlottende middelen waardoor respectievelijk 2,5% en 9,5% is berekend.
Het geïnvesteerd vermogen 3) is de som van de waarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en de levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen;

-
- 1) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in LEI-mededeling no. 343.
 - 2) Excl. erwten groen te oogsten, uien en plant- en pootuien.
 - 3) Inclusief de gehuurde objecten.

- de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.
- de insteekkosten van vaste plantopstanden zijn bij de kosten opgenomen. Het grootste deel van dit bedrag is tegengeboekt onder de opbrengsten op de rekening "aanwas vaste plantopstanden". In de produktieve periode van de vaste plantopstanden wordt jaarlijks een afschrijving berekend;
- de waarde van de grond normatief is vastgesteld op basis van een actuele waarde die afhankelijk van het gebied, varieert van f 35.000,- tot f 65.000,- per ha;
- de slijtende duurzame produktiemiddelen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van de nieuwwaarde;
- de woonhuizen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van herbouwwaarde.

In de bedrijfseconomische boekhoudingen is geen rekening gehouden met:

- de vergoeding voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het netto-bedrijfsresultaat. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst;
- de nog te betalen persoonlijke belasting en premieheffing.

1.4 Omzetbelasting

10% van de bedrijven heeft gekozen voor de "ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting; dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten, de opbrengsten, de investeringen en de waardering van de slijtende duurzame produktiemiddelen exclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Voor de resterende bedrijven die onder de "Landbouwregeling" vallen is alles inclusief omzetbelasting opgenomen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste kengetallen opgenomen. Uitgebreidere gegevens met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten zijn in hoofdstuk 3 vermeld. De gegevens hebben in beide hoofdstukken betrekking op het gemiddelde opengrondsgroentebedrijf in Nederland in de periode 1988 tot en met 1990.

In de bijlagen 1 tot en met 15 zijn de bedrijfsuitkomsten meer gedetailleerd opgenomen. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op het boekjaar 1990. De bedrijven zijn in voornoemde bijlagen ingedeeld naar grondsoort.

2. KERNCIJFERS OVER DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1988 TOT EN MET 1990

Tabel 2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1988, tot en met 1990

Kengetallen	1988	1989	1990
Netto-bedrijfsresultaat per bedrijf als percentage van de kosten	-22	-10	-2
Percentage winstgevende bedrijven	6	24	38
Percentage ondernemers met positieve besparing	58	78	86
Eigen vermogen per bedrijf als percentage van totaal vermogen (solvabiliteit)	73	78	70
Liquiditeit op korte termijn als percentage van de kosten	52	61	69

Tabel 2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1988 tot en met 1990 (x 1000 gulden)

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven van de populatie	1264	1122	994
Aantal ondernemers per bedrijf	1,47	1,46	1,37
Oppervlakte tuinbouw in are	754	718	769
Bedrijfsresultaat per bedrijf			
Opbrengsten	254,9	325,5	385,6
Kosten	326,8	363,0	394,8
Netto-bedrijfsresultaat	-71,9	-37,5	-9,2
Inkomen en besparing per ondernemer			
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	15,3	41,3	67,6
Totaal gezinsinkomen	49,1	82,9	113,9
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf			
Gezinsbestedingen	39,9	44,1	49,5
Besparingen	-0,1	26,0	51,3
Herkomst middelen per bedrijf			
Totaal eigen middelen	34,5	78,9	114,1
Totaal van vreemde middelen	16,8	30,6	79,9
Totaal beschikbare middelen	51,3	109,5	194,0
Besteding middelen per bedrijf			
Aflossing leningen o/g	18,5	21,2	25,7
Bruto-investeringen	30,2	48,0	74,2
Mutaties in liquiditeiten	-0,5	25,1	44,5
Overige bestedingen	3,1	15,2	49,6
Totaal besteding van middelen	51,3	109,5	194,0
Het eigen- en vreemd vermogen			
Eigen vermogen per einde boekjaar	621,8	767,3	788,9
Vreemd vermogen per einde boekjaar	227,9	220,0	336,9
Totaal vermogen per einde boekjaar	849,7	987,3	1125,8

Tabel 2.3 Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha tuinbouw

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven	45	44	42
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,54	7,18	7,69
Arbeidsbezetting in uren per ha	887	945	946
Bruto-investeringen in guldens per ha	4010	6680	9650
Kosten			
Arbeid	18570	20350	20300
Rente	3230	4160	4790
Afschrijvingen	4960	5630	5270
Materialen	7480	9530	9800
Overige kosten	<u>9100</u>	<u>10890</u>	<u>11180</u>
Totale kosten	43340	50560	51340
Opbrengsten			
Groenten	30190	40100	44840
Overige tuinbouwprodukten	1150	1870	1270
Overige opbrengsten	<u>2470</u>	<u>3360</u>	<u>4030</u>
Totale opbrengsten	33810	45330	50140
Netto-bedrijfsresultaat	-9530	-5230	-1200
Idem in % van de kosten	-22	-10	-2

3. DE BEDRIJFSRESULTATEN, INKOMEN, BESTEDING EN FINANCIERING IN 1988 TOT EN MET 1990

Tabel 3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf (x 1000 gld)

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven	45	44	42
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,54	7,18	7,69
Arbeidsbezetting in mensjaren	3,81	3,88	4,16
Geïnvesteed vermogen per 1 januari	716000	793000	804000
Kosten			
Arbeid	140,0	146,1	156,1
Rente	24,4	29,9	36,8
Afschrijvingen	37,4	40,4	40,5
Materialen	56,4	68,4	75,4
Overige kosten	68,6	78,2	86,0
Totale kosten	326,8	363,0	394,8
Opbrengsten			
Groenten	227,6	288,0	344,8
Overige tuinbouwprodukten	8,7	13,4	9,8
Overige opbrengsten	18,6	24,1	31,0
Totale opbrengsten	254,9	325,5	385,6
Netto-bedrijfsresultaat	-71,9	-37,5	-9,2
Idem in procenten van de kosten	-22	-10	-2

Tabel 3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer (x 1000 gld.)

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven	45	44	42
Aantal ondernemers	69	67	58
Netto-bedrijfsresultaat	-48,8	-25,7	-6,7
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	15,3	41,3	67,6
Ondernemersinkomen	23,3	53,3	80,9
Gezinsinkomen uit het bedrijf	35,6	68,7	98,0
Totaal gezinsinkomen	49,1	82,9	113,9
Bestedbaar inkomen gezin en bedrijf	39,0	70,1	100,8
Totaal van gezinsbestedingen	39,9	44,1	49,5
Besparingen	-0,1	26,0	51,3

Tabel 3.3 Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf (x 1000 gld)

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven	45	44	42
Herkomst			
Afschrijvingen	37,4	40,4	40,5
Besparingen	-0,1	37,9	70,4
Totaal van afschrijvingen en besparingen	37,3	78,3	110,9
Overige mutaties in het eigen vermogen	-2,8	0,6	3,2
Totaal van eigen middelen	34,5	78,9	114,1
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	9,1	23,8	34,6
Overige mutaties in het vreemde vermogen	7,7	6,8	15,3
Totaal van beschikbare middelen	51,3	109,5	194,0
Besteding			
Aflossingen op leningen o/g	18,5	21,2	25,7
Bruto-investeringen	30,2	48,0	74,2
Mutaties in veldinventaris, materialen en vooruitbetaalde kosten	0,8	7,1	13,1
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf	2,3	8,1	36,5
Mutaties in liquiditeiten	-0,5	25,1	44,5
Totaal besteding van middelen	51,3	109,5	194,0

Tabel 3.4 Balansen per 31 december per bedrijf (x 1000 gld)

	1988	1989	1990
Aantal bedrijven	45	44	42
Activa			
Duurzame produktiemiddelen	494,3	566,9	610,5
Voorraad materialen en veldinventaris	23,7	34,9	47,8
Liquiditeiten	163,4	208,6	253,2
Overige bezittingen	168,3	176,9	214,3
Totaal activa	849,7	987,3	1125,8
Passiva			
Vreemd vermogen op lange termijn	210,4	198,5	306,6
Vreemd vermogen op korte termijn	17,5	21,5	30,3
Totaal vreemd vermogen	227,9	220,0	336,9
Eigen vermogen	621,8	767,3	788,9
Totaal passiva	849,7	987,3	1125,8
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen			
	73	78	70

BIJLAGEN 1 T/M 15

Bijlage 1 Grondgebruik over 1990 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aantal bedrijven in %	100	36	64
Aantal sbe	306	249	337
I. Opengrondstuinbouw:			
Rodekool	19	53	0
Wittekool	38	107	0
Overige sluitkool	19	18	20
Spruiten	39	54	30
Bloemkool	134	361	6
Prei	105	0	165
Augurken	7	0	11
Peen	37	3	56
Asperges	19	1	29
Witlofpennen	24	0	38
Aardbeien	56	5	86
Sla	66	5	101
Spinazie	41	0	64
Andijvie	25	5	37
Stamslabonen	3	0	4
Overige bonen	16	0	25
Overige groenten	155	132	164
Totaal van produkten	803	744	636
Totaal groente open grond			
Fruit	0	0	1
Bloembollen	3	8	1
Overige tuinbouwgewassen	18	25	12
Totaal opengrondstuinbouw	764	829	728
II. Tuinbouw onder glas			
Staannd glas	5	4	6
Platglas	0	1	0
III. Braakland			
Totaal tuinbouw	794	854	761
IV. Akkerbouw en grasland			
V. Verhuurd aan derden	116	241	45
VI. Erf, blijvende paden, enz.			
Totaal kadastrale opp. waarvan eigendom	1098 708	1268 898	1003 601

Bijlage 2 Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1990 (gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aantal ondernemers per bedrijf	1,37	1,65	1,21
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	41	42	41
Arbeidsbezetting in mensjaren:			
arbeid v/d ondernemer	1,79	1,98	1,67
arbeid v/d echtgenotes	0,44	0,12	0,62
arbeid v/d overige gezinsleden	0,20	0,08	0,26
arbeid van vast perso- neel	0,16	0,17	0,15
arbeid van los perso- neel	1,57	0,39	2,26
Totale arbeidsbezetting	4,16	2,74	4,96
Energieverbruik:			
gas m3 x 1000	3,2	0,8	4,6
petroleum lt x 1000	0,4	0,1	0,5
cv. olie lt x 1000	0,9	1,1	0,7
Totaal verbruik in k/cal x 1.000.000	35	16	46
Idem in joules x 1.000.000.000 (x 1000 KWH)	147 28,5	68 35,2	191 24,7

Bijlage 3 Bedrijfsresultaten over 1990 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Omzet in %	100	35	64
Geïnvesteed vermogen per begin van het boekjaar	804000	823000	792000
KOSTEN			
Afschr. duurzame prod.mid.	35290	36510	34600
Afschr. vaste plantopstand	5160	50	8040
Huur en pacht	6210	6760	5890
Rente	36770	36880	36700
Onderhoud	12440	11670	12880
Electriciteit	5210	6440	4510
Gas	1010	340	1390
Overige energiekosten	810	790	820
Meststoffen	7800	6300	8640
Zaad-plant-en pootgoed	54530	49980	57090
Gewasbeschermingsmiddelen	9570	5970	11600
Overige materialen	3540	2350	4220
Veekosten	190	10	290
Werk door derden	7970	8280	7790
Afleveringskosten	31670	35130	29730
Autokosten 1)	5030	3840	5700
Arbeid ondernemers	102030	113150	95760
Arbeid echtgenotes	16200	4570	22760
Arbeid ov.gezinsleden	7330	2670	9950
Arbeid personeel	30570	12290	40870
Overige kosten	120	0	180
TOTAAL	394820	359430	414760
minus subsidie loon	20	0	40
TOTALE KOSTEN	394800	359430	414720
OPBRENGSTEN			
Groenten	344800	344860	344750
Fruit	130	0	200
Snijbloemen	450	1240	0
Bloembollen	2450	6560	130
Overige tuinbouwprod.	6770	0	10600
Mutatie veldinventaris	1990	-310	3280
Akkerbouw en veeteelt	9010	18910	3440
Overige opbrengsten	8850	9190	8660
Aanwas vaste plantopstand	11550	0	18060
Aanwas boomkwekerij	10	0	20
Aanwas bloembollenkraam	-450	-1240	0
Opbr. verhogende subsidies: groenten	10	0	10
TOTALE OPBRENGSTEN	385570	379210	389150
NETTO-BEDRIJFSRESULTAAT			
in % van de kosten	-9230	19780	-25570
in % van het geïnvest. verm.	-2	6	-6
Arbeidsopbr. per mensjaar	-1	2	-3
Arbeidsopbr. per mensjaar	35310	55680	28970

Bijlage 4 Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Rentabiliteitsklasse	%	%	%
Negatief			
50 - 40	2	-	2
40 - 30	8	9	8
30 - 20	14	-	23
20 - 10	21	27	17
10 - 0	17	15	18
Totaal verliesgevend	62	51	68
Positief			
0 - 10	18	9	23
10 - 20	6	13	2
20 - 30	8	9	7
30 en meer	6	18	-
Totaal winstgevend	38	49	32
	100	100	100
Netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (ongewogen gemiddelde)	-4	6	-10
Standaardfout	3,2	6,0	3,1

Bijlage 5 Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1989
(gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aantal ondernemers	58	28	30
Netto-bedrijfsresultaat	-6730	11960	-21050
Handenarbeid v.d. ondernemer	74330	68440	78830
Arbeidsopbrengst v.d. ondern.	67600	80400	57780
Berekende rente +	26790	22310	30220
Ontvangen rente +	540	600	500
Betaalde rente -	13560	13650	13480
Financ. kosten -	710	500	880
Saldo	13060	8760	16360
Rentesubsidie	200	380	70
Ondernemersinkomen	80860	89540	74210
Handenarbeid echtgenote	11800	2760	18740
Handenarb. overige gezinsl.	5340	1610	8190
Tot. Handenarb. gezinsleden	17140	4370	26930
Gezinsinkomen uit bedrijf	98000	93910	101140
Inkomen buiten het bedrijf	15930	18140	14230
Totaal gezinsinkomen	113930	112050	115370
Af: Ontv./bet. WIR-premie	-100	0	-180
Persoonlijke belastingen	11370	10010	12410
Premies voor volksverzek.	1820	-10	3230
Totaal van belast. en premies	13090	10000	15460
Besteedb. ink. gezin en bedr	100840	102050	99910
Af: Premie vrijw. verzekering	4620	4180	4960
Betaald loon gezinsleden	1670	990	2200
Overige gezinsbestedingen	43240	41490	44570
Totaal van gezinsbestedingen	49530	46660	51730
Besparing incl. WIR-premie	51310	55390	48180
Besparing excl. WIR-premie	51210	55390	48000
Specificatie v/h inkomen buiten bedrijf			
Positief			
Huurwaarde woning(en)	7250	6470	7850
Rente buiten bedrijf	6010	6640	5530
Uitkering volksverzekeringen	4750	5870	3880
Inkomen uit arbeid	2080	1310	2660
Overige baten	1420	1450	1410
Totaal positief	21510	21740	21330
Negatief			
Afschrijving woning(en)	2420	2160	2620
Onderhoud, verzekering en grondlasten woning(en)	1340	850	1720
Rente prive-leningen	1780	590	2690
Overige lasten	40	0	70
Totaal negatief	5580	3600	7100
Inkomen buiten bedrijf	15930	18140	14230

Bijlage 6 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aantal ondernemers	58	28	30
Arbeidsopbrengst van de ondernemer			
	%	%	%
- f 45.000,- en meer	1	-	2
- f 45.000,- - -f 30.000,-	2	-	4
- f 30.000,- - -f 15.000,-	5	-	8
- f 15.000,- - f 0,-	6	2	9
f 0,- - f 15.000,-	1	-	2
f 15.000,- - f 30.000,-	8	8	8
f 30.000,- - f 45.000,-	15	24	8
f 45.000,- - f 60.000,-	7	5	8
f 60.000,- - f 90.000,-	30	25	34
f 90.000,- - f 120.000,-	8	8	8
f 120.000,- - f 180.000	15	28	6
f 180.000,- en meer	2	-	3
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Ondernemersinkomen van de ondernemer			
	%	%	%
- f 45.000,- en meer	1	-	2
- f 45.000,- - -f 30.000,-	1	-	2
- f 30.000,- - -f 15.000,-	4	2	6
- f 15.000,- - f 0,-	6	-	11
f 0,- - f 15.000,-	1	-	2
f 15.000,- - f 30.000,-	4	-	6
f 30.000,- - f 45.000,-	8	13	4
f 45.000,- - f 60.000,-	14	22	8
f 60.000,- - f 90.000,-	21	24	19
f 90.000,- - f 120.000,-	18	6	27
f 120.000,- - f 180.000,-	19	33	8
f 180.000,- en meer	3	-	5
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Totaal gezinsinkomen v.d. ondernemer			
	%	%	%
- f 30.000,- en meer	1	-	2
- f 30.000,- - -f 15.000,-	-	-	-
- f 15.000,- - f 0,-	1	-	2
f 0,- - f 15.000,-	-	-	-
f 15.000,- - f 30.000,-	5	-	8
f 30.000,- - f 45.000,-	1	-	2
f 45.000,- - f 60.000,-	7	8	6
f 60.000,- - f 90.000,-	25	31	21
f 90.000,- - f 120.000,-	14	20	8
f 120.000,- - f 180.000,-	32	24	38
f 180.000,- en meer	14	17	13
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 7 Spreiding van de besparing (aantal ondernemers per besparingsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aantal ondernemers	58	28	30
Besparingsklasse	%	%	%
Negatief			
f 45.000,- en meer	3	-	6
f 45.000,- - f 30.000,-	-	-	-
f 30.000,- - f 15.000,-	6	-	10
f 15.000,- - f 0,-	5	5	4
Totaal negatief	14	5	20
Positief			
f 0,- - f 15.000,-	20	19	21
f 15.000,- - f 30.000,-	4	7	2
f 30.000,- - f 60.000,-	23	31	17
f 60.000,- - f 90.000,-	22	10	31
f 90.000,- en meer	17	28	9
Totaal winstgevend	86	95	80
	100	100	100

Bijlage 8 Herkomst van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Afschrijving duurzame pro- duktiemiddelen	35290	36510	34600
Afschrijving vaste plantopst.	5140	0	8040
Afschrijving bloembollen	20	50	0
Totaal van afschrijvingen	40450	36560	42640
Besparingen	70430	91580	58520
Totaal van afschrijvingen en besparingen	110880	128140	101160
Erfenissen en schenkingen	-1020	1090	-2210
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen	10910	1490	16220
Koerswinsten of -verliezen op effecten	-160	380	-470
Betaalde premie levensver- zekering ed.	-7170	-4770	-8520
Uitkering van levensverzek.	240	670	0
Investeringssubsidie	410	0	640
Totaal van eigen middelen	114090	127000	106820
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	64540	21200	88960
Mutaties van kredieten van banken op lange termijn	6090	12150	2670
Totaal op lange termijn	70630	33350	91630
Mutaties in vr.vermogen op korte termijn	9240	19420	3490
Totaal van vreemde middelen	79870	52770	95120
Totaal beschikbare middelen	193960	179770	201940

Bijlage 9 Besteding van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Aflossingen op leningen o/g	25700	37670	18950
Bruto investeringen in: (aankopen-verkopen (boekw))			
- grond (in exploitatie)	12010	4220	16400
- bedrijfsgebouwen	26850	36810	21250
- glasopstanden	5160	340	7880
- verwarmingsinstallaties	2610	3480	2130
- overige installaties	9010	3550	12080
- machines en werktuigen	12890	11560	13640
- plantopstanden	8700	0	13590
- bloembollen	-450	-1250	0
- boomkwekerij	10	0	20
- vee	90	0	150
- betaling op lopende invest	-8800	0	-13760
- overige inventaris	6120	8880	4550
Bruto-investeringen	74200	67590	77930
Veldinventaris	1990	-310	3280
Materialen	10630	13780	8850
Vooruitbetaalde kosten	510	20	790
Totaal ov.prod.middelen	13130	13490	12920
Woningen	37650	-580	59180
Deelname veiling e.d.	-70	-100	-50
Overige beleggingen	-1130	-860	-1290
Netto-investeringen en be- leggingen buiten het bedrijf			
Voorraad produkt	18640	37900	7780
Vorderingen	2370	1850	2670
Effecten	30580	150	4690
Spaarrekeningen	26650	28460	25630
Kas, lop.rek.bij banken	-6230	-5800	-6470
Totaal van mutaties en liquiditeiten	44480	62560	34300
Totaal bestedingen van middelen	193960	179770	201940

Bijlage 10 Spreiding van de bruto-investeringen (aantal bedrijven per investeringsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Investeringsklasse	%	%	%
Negatief	7	-	10
Positief			
f 0,- - f 10.000,-	33	59	18
f 10.000,- - f 20.000,-	2	-	2
f 20.000,- - f 40.000,-	19	18	20
f 40.000,- - f 80.000,-	15	7	20
f 80.000,- - f 150.000,-	6	12	3
f 150.000,- - f 250.000,-	9	-	14
f 250.000,- en meer	9	4	13
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 11 Balans per 31 december 1989 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Boekw.slijtende duurz.prod. midd.in % van de nieuwwaarde per begin van het boekjaar	31	30	33
Idem per einde boekjaar	33	31	34
Duurz.prod,middelen:			
Grond(in exploitatie)	328390	373140	303190
Bedrijfsgebouwen	108930	134130	94730
Glasopstanden	14180	13290	14680
Verwarmingsinstallaties	6450	6920	6190
Overige installaties	33770	22970	39850
Machines en werktuigen	66470	55830	72460
Plantopstanden	16510	0	25800
Bloembollen en knollen	500	1400	0
Boomkwekerij	610	0	950
Vee	580	240	770
Bet.op lop.investeringen	1080	0	1690
Overige inventaris	33070	39920	29220
Totaal	610540	647840	589530
Ov.produktiemiddelen			
Veldinventaris	15470	7600	19900
Voorraad materialen	31250	37120	27950
Vooruitbetaalde kosten	1040	20	1610
Totaal	47760	44740	49460
Liquiditeiten:			
Voorraad produkt	45640	76560	28230
Vorderingen	14340	13180	14990
Effecten	7910	170	12280
Spaarrekeningen e.d.	152430	163860	146000
Kas,lop.rek.bij banken	32900	50370	23040
Totaal	253220	304140	224540
Overige bezittingen:			
Woningen	204330	176820	219820
Deelname veiling e.d.	2880	3650	2240
Leningen u/g	170	0	260
Diversen	6910	4560	8250
Totaal	214290	185030	230770
Totaal activa	1125810	1181750	1094300
Passiva			
Vreemd vermogen	336890	386610	308880
Eigen vermogen	788920	795140	785420
Totaal passiva	1125810	1181750	1094300
Eigen verm.in % v/h tot.vermogen	70	67	72

Bijlage 12 Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december 1990 en de vermogensvergelijking (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Vr.vermogen op lange termijn			
Leningen van Rabobanken	225340	212590	232520
Leningen van familieleden	40790	90160	12980
Leningen van ov. particulieren	310	870	0
Kredieten Rabobanken	33600	39040	30540
Kredieten ov. banken	1030	0	1610
Overig	5520	12280	1700
Totaal	306590	354940	279350
Vr.verm. op korte term.			
Te betalen omzet- en loonbel.	530	770	400
Te betalen kosten	21250	21570	21060
Te betalen investeringen	4260	9230	1460
Overig	4260	100	6610
Totaal	30300	31670	29530
Totaal vreemd vermogen	336890	386610	308880
vr.verm. in % v/h totaalverm.	30	33	28
Vermogensvergelijking			
Eigen verm. per 31-12-1989	765660	855320	715170
Corr.o/d balans 31-12-1989	-3060	-5330	-1780
Corr.a.g.v.wijziging in de keuzeregeling betr.omzetb.	-610	0	-950
Toe- en uittreding v. firm.	-52750	-145900	-280
Verm.inbreng v. echtgenote	1040	0	1620
Herw. a.g.v.prijswijziging	5000	600	7460
Eigen verm. per 1-01-1990	715280	704690	721240
Mut. eigen verm. in 1990	73640	90440	64180
Eigen vermogen per 31 december 1989	788920	795130	785420

Bijlage 13 Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen - solvabiliteit - per 31 december 1990 (aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Solvabiliteit	%	%	%
Negatief	2	-	3
Positief			
0 - 10	5	9	2
10 - 20	-	-	-
20 - 30	4	4	5
30 - 40	3	4	2
40 - 50	7	-	10
50 - 60	12	17	10
60 - 70	14	27	7
70 - 80	14	13	15
80 - 90	13	17	10
90 - 100	26	9	36
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Eigen vermogen in % van het totale vermogen (ongewogen)	68	64	71
Standaardfout	4,0	6,2	5,3

Bijlage 14 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus
vreemd vermogen op korte termijn per 31-12-1990 (gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Kas, lop. rek. bij banken	32890	50370	23050
Spaarrekeningen e.d.	152430	163860	146000
Effecten	7910	170	12280
Voorraad produkt en vorderingen	59980	89740	43220
Voorr. materialen e.d.	32290	37140	29550
Veldinventaris	15480	7600	19900
A. Totaal	300980	348880	274000
Te betalen omzet- en loonbelasting	530	770	400
Te betalen kosten	21250	21570	21060
Te betalen investeringen	4260	9230	1460
Overig kort krediet	4260	100	6610
B. Totaal vr. vermogen op korte termijn	30300	31670	29530
Saldo (A minus B)	270680	317210	244470
id. in % v/d kosten	69	88	59

Bijlage 15 Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen en dergelijke minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten (aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	42	16	26
Liquiditeitsklasse	%	%	%
Negatief			
10 - 0% van de jaarkosten	<u>3</u>	<u>9</u>	<u>-</u>
Totaal negatief	<u>3</u>	<u>9</u>	<u>-</u>
Positief			
0 - 10% van de jaarkosten	11	4	15
10 - 30% van de jaarkosten	23	21	24
30 - 50% van de jaarkosten	15	16	14
50% en meer van de jaarkosten	<u>48</u>	<u>50</u>	<u>47</u>
Totaal positief	<u>97</u>	<u>91</u>	<u>100</u>
	100	100	100

In de reeks "periodieke rapportage" zijn op dit gebied verschenen:

- No. 23-90 Rentabiliteit en financiering van de boomkwekerij in Nederland over 1990/91
- No. 21-90 Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in Nederland over 1990
- No. 22-90 Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1990 (oogst 1990/91)
- No. 19-89 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de open grond in Nederland over 1989 (oogst 1989/90)
- No. 18-90 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1990
- No. 20-90 Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1990
- No. 17-90 Rentabiliteit en financiering van de snijbloementeelt onder glas in Nederland over 1990
- No. 16-90 Rentabiliteit en financiering van de pot- en perkplantenteelt onder glas in Nederland over 1990
- No. 15-90 Rentabiliteit en financiering van de tuinbouw onder glas in Nederland over 1990
- No. 24-91 Raming van de bedrijfsuitkomsten in 1991 van de glas-tuinbouw- en champignonbedrijven
- No. 26-91 Raming van de bedrijfsuitkomsten in 1991 van de bedrijven met groenteteelt in de opengrond fruitteelt- en bloembollenbedrijven